

A HUMÁNERŐFORRÁS SZEREPE AZ APRÓFALVAK INNOVATÍV FEJLESZTÉSÉBEN HUSZTÓT ÉS KOVÁCSSZÉNÁJA PÉLDÁJA ALAPJÁN

Bencze Szabina¹ – Kurilla Annamária²

¹Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, bencze.szabina@gmail.com

²Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar, kurilla.am@gmail.com

Absztrakt

Az innováció közösségi és gazdasági haszna a társadalom egészére irányul, illetve a társadalom tagjai között ragadható meg, így tehát a helyi szintű társadalmi kapcsolati hálónak kiemelt jelentősége van. Ezért a hagyományos értelemben vett közösségi kapcsolatok léte vagy nem léte nagyban befolyásolja egy kis település innovációs készségét. A közös gondolkodás, a tudásmegosztás, az erőforrások gazdaságos felhasználása mind elősegítik egy település fejlődését. Ezt a témát járja körül jelen tanulmányunk is, melyben egy kvantitatív kutatás eredményeire támaszkodva bemutatásra kerül két, hasonló környezeti adottságokkal, ám eltérő humán erőforrás kapacitással rendelkező baranyai aprófalú, Husztót és Kovácsszénája fejlődése.

Kulcsszavak: vidékfejlesztés, aprófalvak, humán erőforrás, innováció

Abstract

Community and economic benefits of innovation aimed at the entire society and it can be grasped between members of society, thus, the local social networks of relationship are particularly important. Therefore, the existence or non-existence of traditional community relations greatly affects a small town in pursuing innovation. The common thinking, knowledge sharing, efficient use of resources is promoting the development of a municipality. This topic is explored in this study, which is based on the results of a quantitative research. We will present the development of two little villages (Kovácsszénája and Husztót) in Baranya with similar environmental endowments, but different human resources.

Keywords: rural development, small villages, human resources, innovation

Bevezetés

Magyarország településállományának egyharmadát az aprófalvak adják. A 2011-es népszámlálás adatai szerint a 3 154 településből 1095 sorolható ide.

Az aprófalvak életének vizsgálata a hazai társadalomtudományi kutatások kedvelt témái közé tartozik (VARJÚ 2014). Aprófalvaknak tekintjük az 500 fő alatti településeket (ENYEDI, 1980; BAJMÓCZI – BALOGH 2002). A szakirodalomban a törpefalvak elnevezés is használatos az érintett települések megnevezésére. (A KSH is ezt a megnevezést használja az 500 fő alatti falvakra). A kedvezőtlen társadalmi folyamatok, a folyamatosan csökkenő népesség és ezáltal a települések megszűnésének veszélye a kutatók figyelmét ráirányította a témára (HORVÁTH 2012).

Az aprófalvak problematikáját a népességük folyamatos csökkenése, a potenciális humán erőforrás hiánya, illetve az elöregedés, és az elvándorlás jelenti. Ezen kedvezőtlen folyamatok hatására sok esetben az érintett településeken olyan átalakulás indul, mely feszültségek, konfliktusok forrásai. Az aprófalvak összlakossága folyamatosan csökken, a települések száma viszont nő.

Nincs ez másképpen a jelen kutatásba bevont két kistelepülésen, Kovácsszénáján és Husztóton sem. A korábban virágzó településeket a XX. század végére már - már fenyegette a megszűnés veszélye. A két település egymással szomszédos. Hasonló földrajzi környezettel, hasonló adottságokkal rendelkeznek, ellenben a két település jövőképeiben és fejlődési pályájában különbség mutatkozik.

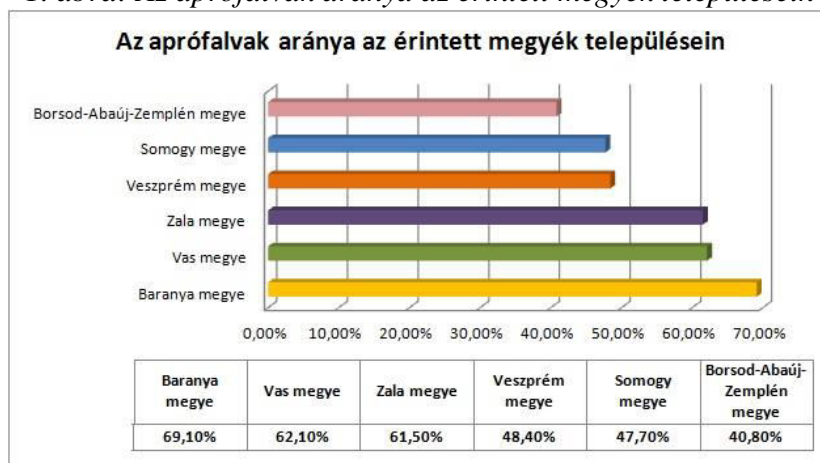
Miben rejlik a kistelepülések fejlődése esetén a siker titka, és mit kell tenniük az érintett településeknek, a település vezetőinek ahhoz, hogy tartósan fenntartható, életképes település maradjon?

1. Az aprófalvak helyzete Magyarországon

A törpefalvakban élők száma 2010-ben 284 550 fő volt, ez a magyar lakosság 2,85%-a. Tény az is, hogy a falusi lakosság számának folyamatos csökkenése miatt egyre több az 500 főnél kevesebb lakosú települések száma (HORVÁTH 2012).

Az aprófalvak 70%-a hat megyében található. Baranya-, Vas-, Zala-, Veszprém-, Somogy-, és Borsod - Abaúj - Zemplén megyék településstruktúrájára a legjellemzőbb az aprófalvak nagyarányú előfordulása (1. ábra).

1. ábra: Az aprófalvak aránya az érintett megyék településein

Forrás: Falu c. folyóirat, 2012. alapján szerk.: Bencze Sz. - Kurilla A., 2015.

Az aprótelepüléssé válás folyamata napjainkban is tart. Ahogy erre Horváth E. (2012) statisztikai adatok elemzésével is rámutatott, a folyamat az 1990-es évek óta felerősödött, és az aprófalvak száma jelentősen megnőtt.

Megyék	Törpefalvak/0-199			Törpefalvak/200-499			Törpefalvak 2010	Összes település 2010	Törpefalvak aránya 2010
	1990	2005	2010	1990	2005	2010	2010	2010	2010
Baranya	63	71	85	136	134	123	208	301	69,1%
Vas	33	37	41	90	94	93	134	216	62,0%
Zala	63	78	83	83	76	75	158	257	61,5%
Veszprém	29	32	34	61	69	71	105	217	48,4%
Somogy	22	30	38	73	81	79	117	245	47,8%
Összesen	210	248	281	443	454	441	722	1236	281,6%

Forrás: Falu c. folyóirat 53 p. alapján szerk.: Bencze Sz. - Kurilla A., 2015.

A 200 főnél kevesebb lakosú települések száma 2010-ben 393 volt, melyből 85 (21,6%) Baranyában található (1. táblázat).

A 2011. évi KSH adatok szerint 140 település népessége nem érte el a 100 főt. Horváth E. kutatásai (HORVÁTH 2012) rámutatnak, hogy a falvak nagysága és az elvándorlás mértéke között szignifikáns, negatív korreláció áll fenn. Nyilván ennek egyik magyarázata, illetve oka az, hogy a falvak nagysága és a helyi munkaerőpiaci helyzet között is szoros összefüggés áll fenn (vállalkozások hiánya, inaktív magas aránya stb.)

2. Az aprófalvak fejlődésének alappillérei: a társadalmi, gazdasági és rurális innováció

Mivel a települések fejlődésében az innováció meghatározó, ezért tartjuk fontosnak, hogy jelen értekezésünkben is kitérjünk erre a kérdéskörre. Az aprófalvak vizsgálata során elsősorban a társadalmi innováció különböző megjelenési formáit vizsgáljuk. A társadalmi innováció definíciója a *Strengthening social innovation in Europe* kiadvány szerint a következő: a társadalmi innovációk mind céljukat, mind eszközeiket tekintve társadalmi jellegűek. A társadalmi innovációk olyan új ötletek (termékek, szolgáltatások és modellek), amelyek egyidejűleg elégítenek ki társadalmi szükségleteket (hatékonyabb módon, mint más módszerekkel), és új társadalmi viszonyokat vagy együttműködéseket hoznak létre.

Maga az innováció szó latin eredetű, az *inno* ige magyar fordítása *megújít* szavunknak felel meg. Szótári meghatározása szerint megújulási, fejlődési és ezzel együtt átalakulási folyamatot takar (BAKOS 2000). Napjainkban a fogalom természetesen az előbb idézetteknel jóval összetettebb, részben annak köszönhetően, hogy tartalma az eredeti, de az utóbbi két évtized értelmezéseihez képest is jelentősen bővült.

Manapság a társadalmi innováció is népszerű kategóriává vált. G. Fekete Éva úgy fogalmaz, hogy az emberközpontú fejlesztés és különösen annak helyi fejlesztési változata térben is közelebb kerül az emberekhez. Innovációk nem csupán a centrumokban, hanem a cselekvés helyéhez közel is születnek. (G. FEKETE 2001).

Ennek vizsgálata, megnyilatkozási formái, kialakult jó gyakorlatának feltárása az aprófalvak vizsgálata során is rendkívül hasznos. Csak a társadalmi innovációról mondható el, hogy közösségi és gazdasági haszna a társadalom egésze számára irányul, és nem egyének, vállalatok vagy befektetők számára.

A társadalmi innováció komplex cselekvésként értelmezhető, amely egy adott társadalmi problémára keres megoldást, továbbá alapvető jellemzője a fejlődés és az eredményesség. Az innováció többféleképpen is végbemehet; megvalósulhat egyszerű vagy hosszabb távú beavatkozásként, esetenként elindíthat egy kezdeményezést, folyamatot. Ahhoz, hogy társadalmi innovációnak nevezzünk egy tevékenységet, valami újszerű megoldási módot kell tartalmaznia. Nem szükséges ragaszkodni ahhoz, hogy az adott beavatkozás abszolút mértékben eredeti legyen, de elengedhetetlen, hogy az érintettek számára tartalmazzon valami újszerűséget az adott környezethez illeszkedve. A folyamat megvalósításához szükség van ún. innovátorokra, akik az adott folyamat elindítói, motorjai; ők dolgozzák ki és/vagy valósítják meg azon újszerű terveket, amelyek lehetőség szerint kreatív választ adnak az adott társadalmi igényekre és problémákra, ennek köszönhetően pedig eredményesebbek és fenntarthatóbbak, mint a korábban használt megoldási technikák.

A kutatásunk által vizsgált két település esetében ilyen külső „innovátor” a közös hivatal székhelyével Orfűvel a progresszív település vezetése illetve a két települést tagként magába foglaló Orfűi TDM Szervezet, amely a küldetését és az országos gyakorlatot jóval meghaladó mértékben támogatja a településeket innovatív ötleteik megvalósításában (JÓNÁS-BERKI ET AL. 2012).

Szörényiné Kukorelli Irén az innováció tartalmát tovább gazdagítva rurális innovációról beszél, és értelmezi a rurális gazdasági és társadalmi innováció fogalmát (SZÖRÉNYINÉ 2014).

A vizsgálatunk tárgyát képező aprófalvakban sok esetben a probléma oka, hogy gyenge a humán erőforrás, vagy külső szereplők által vannak lekötve (pl. nem helyi tulajdonú földbirtok) a térség erőforrásai. Egy térség fejlődésének megindulásához szükséges egy olyan miliónek a kialakulása, amely a megújulás, és az innováció számára nyitott. Ennek kialakulásában, meggyőződésünk szerint, a helyi humán erőforrásnak van nagy szerepe. Lehet, és kell is az aprófalvak társadalmi, gazdasági innovációját

kívülről segíteni (ezt a célt szolgálják többek között a vidékfejlesztési pályázatok egy része), a megfelelő befogadó közeg, és a helyi társadalom elfogadása nélkül azonban ez nem valósulhat meg sikeresen. Természetesen egy - egy aprófalusi sikerességét vagy fejlődési kudarcát a települési hálózaton belül a földrajzi értelemben elfoglalt helye is determinálja. Mint ahogy arra Szörényiné Kukorelli Irén (SZÖRÉNYINÉ 2014) rámutatott, a rurális tér két jól elkülönült típusát lehet megfigyelni: az egyik képes modern urbánus terekkel kommunikálni (vizsgálatunk szempontjából ilyen a közeli Orfű, illetve Pécs), a másik viszont „távoli vidéki terület”, mely nincs interaktív kapcsolatban a közeli innovatív urbánus centrummal. Ezért számára marad az egyetlen út; az előregedő társadalom, a vállalkozások- és a munkahelyek hiánya, a folyamatosan fogyatkozó népesség, és a növekvő társadalmi problémák.

A jelen tanulmányban vizsgált két településre; Kovácsszénájára és Husztóra is illik földrajzi értelemben a 'távoli vidéki terület' kategória. Ennek ellenére a kutatási eredményeinkre támaszkodva eltérő fejlődési pályát figyelhetünk meg a két településnél; Kovácsszénája egy sikeresen fejlődő aprófalusi, míg Husztót inkább a leszakadó falvak közé sorolható.

3. A humánerőforrás szerepe az aprófalvak innovációjában

Mint ahogyan azt Thomas W. Valente kifejtette (VALENTE 1995) az innováció terjedése mindig egy társadalom tagjai között ragadható meg, és ebben a folyamatban a társadalmi kapcsolati hálónak kiemelt jelentősége van. Ezért a hagyományos értelemben vett közösségi kapcsolatok léte vagy nem léte nagyban befolyásolja egy kis település innovációs készségét. Valente kapcsolati diffúziós hálózatok modellje szerint a társadalom tagjainak személyes kapcsolatai befolyásolják az innováció terjedésének a sebességét. Modelljében négy változatot különböztet meg:

- véleményvezetői / véleményirányítói-,
- csoporttagsági-,
- személyes hálózati sűrűségeen alapuló-,
- személyes érintettség modell.

Ezen modellek közül vizsgálatunk szempontjából a véleményvezetői és a személyes hálózati sűrűségeen alapulót tartjuk relevánsnak. A véleményirányítói modell azt feltételezi, hogy az új információ, az új innovációs kezdeményezés valamely véleményvezér közvetítésével jut el a közösség tagjaihoz. A vizsgált két település humánerőforrásainak ismeretében kijelenthető, hogy Kovácsszénája sikeres fejlődési pályára állásához az is hozzájárult, hogy helyben aktívan megtalálhatóak voltak a véleményvezérek (polgármester, képviselők, elismert vezető értelmiségek), míg Husztót e tekintetben is csekély humánerőforrás kapacitással rendelkezett. A kutatásunk eredményeire támaszkodva megállapítható, hogy sem a korábbi, sem a jelenlegi polgármester véleményvezetői attitűdje nem megfelelő erősségű Husztóton. A 2014. évi helyi önkormányzati választás során a „jobb híján” elv érvényesült; igen szoros, 19-17-es szavazati arányban (NEMZETI VÁLASZTÁSI IRODA 2014).

A sikeres helyi fejlesztés az innovátor — politikus — végrehajtó hármásának harmonikus együttműködésében valósulhat meg. A harmónia biztosításának legkézenfekvőbb útja a három szerep egy egyénben való koncentrálása a szerepkörök eltérő személyiségigénye miatt nem járható (G. FEKETE 2001).

A véleményírányítók meghatározásához valamilyen formális funkció is köthető (pl. egyesületi vezetés, önkormányzati funkció, stb.). Sajnos a vizsgálatunk időpontjában egyik település sem rendelkezett civil szervezettel¹, viszont négy beazonosítható kovácsszénájai véleményírányító közül hárman a falu vezetését jelentették (polgármester, két képviselő), illetve az egyikőjük a falut is érintő Zöldút Egyesület elnökségi tagja is lett.

A számunkra másik releváns modell, a személyes hálózati sűrűségeen alapuló modell, mely szerint az úgynevezett ego-hálózatok fokát, azaz a közösség egy tagjának a kapcsolatait értjük. A modell szerint a nagyobb hálózati sűrűségű személyeknek van nagyobb esélye az innováció megismerésére és terjesztésére.

Értelemszerűen a kapcsolatok vizsgálatánál nemcsak a helyiekre gondolunk, hanem visszautalunk Szörényiné „közeli” és „távoli vidéki tér” elméletében megfogalmazottakra, azaz az urbánus térrel való interaktív kapcsolatfenntartó- és kommunikációs képességre. E modell alapján megvizsgálva Kovácsszénája előnye még szembetűnőbb Husztóttal szemben. Az állandó lakosok között 7 fő (kb. 10%) rendelkezik jelentős külső kapcsolatrendszerrel, kistérségi megyei vagy akár országos ismerősi hálózattal. Ez részben főállásban végzett munkájuknak köszönhető (pl. orvos, vezető köztisztviselő, vállalati középvezető stb.), részben pedig közéleti szerepvállalásuknak, és egyéb megbecsült tevékenységüknek (pl. elismert helyi termék előállító, kerékpárverseny szervező, stb.). Velük szemben további feltétel, hogy értsék az akadémiai nyelvet, emellett rendelkezzenek nagyon jó helyismerettel, továbbá az elkötelezettség is elengedhetetlen. Nem véletlen, hogy a helyi fejlesztés innovátorai a lokálpatrióta értelmiségiek köréből kerülnek ki elsősorban. (G. FEKETE 2001.) Husztót számára hatalmas hátrány, hogy a településen egy fő sem emelhető ki ezen modell szerint, mint meghatározó kapcsolati hálózattal rendelkező személy. Ezért a település fejlődésében (visszafejlődésében) megfigyelhető negatív folyamatok helyi humánerőforrás hiányában csak külső segítséggel állíthatók meg.

Az aprófalvak helyzetének és a rurális innováció kapcsolatának a vizsgálata azért is nagyon időszerű, mert az EU csatlakozás megítélésünk szerint új helyzetet eredményezett, illetve eredményezhetne az érintett települések életében. Míg a '70-es, '80-as években a sodródás és kiszolgáltatottság volt a jellemző, a rendszerváltást követően megerősödött jogi értelemben az autonóm önkormányzás lehetősége, 2004-től pedig a kreatív fejlesztési elképzelésekhez, innovatív ötletekhez fejlesztési forrásokat is lehetett szerezni a számtalan pályázati lehetőség között.

Nem túlzás azt állítani, hogy ezek az évek sorsdöntőek lehetnek a rurális térségek kistelepülései számára. Hiszen átgondolt településfejlesztési stratégia mentén jól megalapozott projektek megvalósításával mind a gazdasági innováció (pl. magas hozzáadott értékű helyi termék előállítás, szociális szövetkezetek indítása), mind pedig a társadalmi innováció (pl. civil szervezetek megerősítése, új közösségi szolgáltatások kialakítása) progresszív kezdeményezéseihez lehetőség nyílik forrást szerezni.

4. A kutatás – Husztót és Kovácsszénája

4.1. Kutatásmódszertan

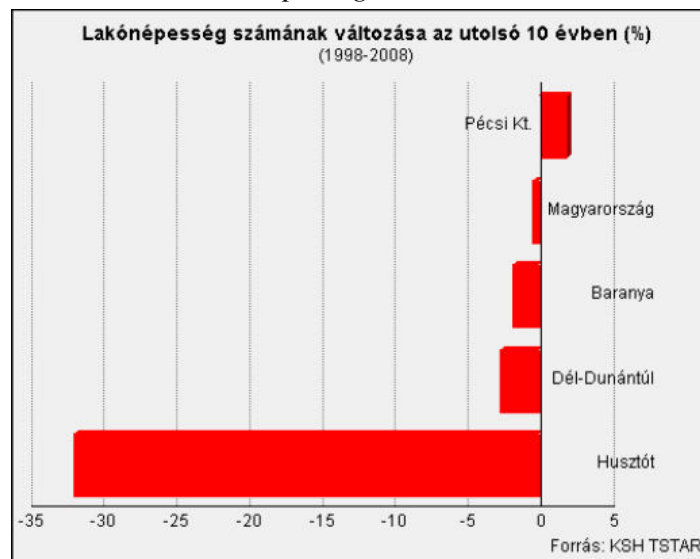
A vizsgálat során kvantitatív kutatási módszert, Survey technikát alkalmaztunk. Törekedtünk arra, hogy a kérdőív ne legyen eltúlzott terjedelmű. A 13 kérdéskörön belül számos alkérdést is szerepeltetve már elegendő adatot kaptunk az elemzésünkhöz. A célcsoport Husztót és Kovácsszénája lakossága volt, és a települések alacsony számú népességére való tekintettel igyekeztünk minél nagyobb hányadukat elérni. A falunként kitöltött 19-19 kérdőív a ténylegesen ott élők 1/3-át jelenti.

¹ 2015. október 30-án megalakult a Husztótért Egyesület; melynek célja, hogy segítse Husztót Község Önkormányzatát a település fejlesztését célzó tevékenységben, teret adjon a helyben élők és Husztótért tenni akaró külső segítők szerepvállalásához.

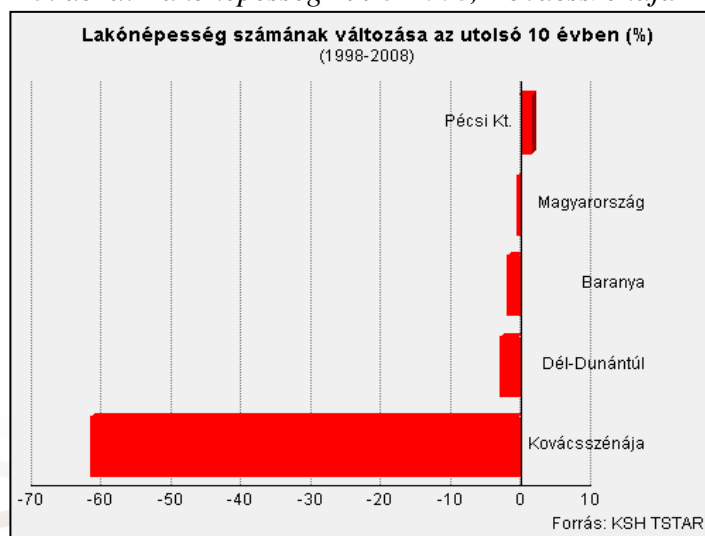
4.2. Eredmények

Husztót lakosságszáma 56 fő. A településen 1930-ban 297-en, 1960-ban 200-an éltek, míg 1990-től 100 fő alatt élnek. Az elmúlt évtized adatait nézve megállapíthatjuk, hogy nem volt népességszám csökkenés nélküli időszak. (Évente minimum 2, maximum 8 fővel csökkent a népesség.) Ha ezt a folyamatot nem sikerül megállítani, akkor Husztót is a kihalt falvak sorsára jut. Kovácsszénáján is csak 65-en élnek. A nagy múltú ősi magyar halmazos szerkezetű települést már az 1290-es pápai tizedlajstromban is említették. A rendszerváltás előtt jelentős hanyatláson ment keresztül. A rendszerváltás követően szép fekvésének köszönhetően üdülőfaló funkció megjelenése, illetve a település stagnálása volt a jellemző. 1998 és 2008 között a településen drámai módon csökkent a népesség és elveszítette lakóinak több, mint felét. 2010-től azonban a falu felerősödő rurális innovációnak köszönhetően fejlődési pályára állt. Ez már a népesség szám fogyásának megszűnésében és enyhe emelkedésében is megnyilvánul. (2-3. ábra)

2. ábra: Lakónépesség 1998-2008, Husztót

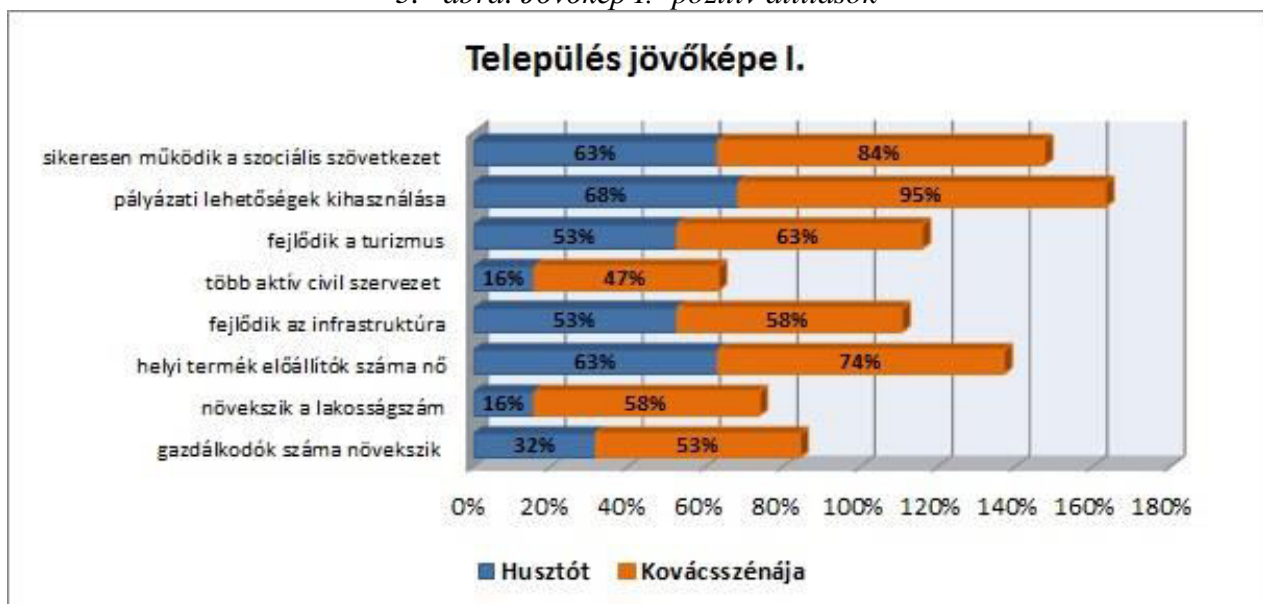

3. ábra: Lakónépesség 1998-2008, Kovácsszénája

Elsőként a helyi lakosság szubjektív jövőképét vizsgáltuk a két településen. Az alábbi eredmények szintén alátámasztják azon előfeltevésünket, miszerint egy település fejlődésében komoly szerepet játszik a helyi lakosságban rejlő motiváció és potenciál. Mutakozik különbség Husztót és Kovácsszénája lakóinak hozzáállásában a jövőt tekintve; míg összességében Kovácsszénája megkérdezett lakosai egyértelműen pozitív jövőképet festenek le, addig a husztóti lakosok borúsabban látják saját településük jövőjét. Kovácsszénáján a megkérdezett lakók 58%-a szerint növekedni fog a következő 10 évben a lakosságszám, a husztóti lakosság 74%-a véli úgy, hogy tovább csökken a település lakóinak száma. Kovácsszénáján úgy gondolják, hogy a gazdálkodók száma növekedni fog, egyre több civil szervezet jelenik majd meg a településükön, husztóti lakosok nagy része (47%) szerint településükön a gazdálkodók- és a civil szervezetek száma egyaránt csökkenni fog. Ezzel szemben a szociális szövetkezet (Mecsek Kincse Szociális Szövetkezet) további sikeres működésében a husztóti lakosok jóval több mint fele (63%), a kovácsszénajai lakosok 84%-a bízik. Az összességében valamivel negatívabb jövőkép ellenére a Husztóton lakók többsége (53%) fejlődési lehetőséget lát a turizmusban és a helyi termék előállításban (4-5. ábra).

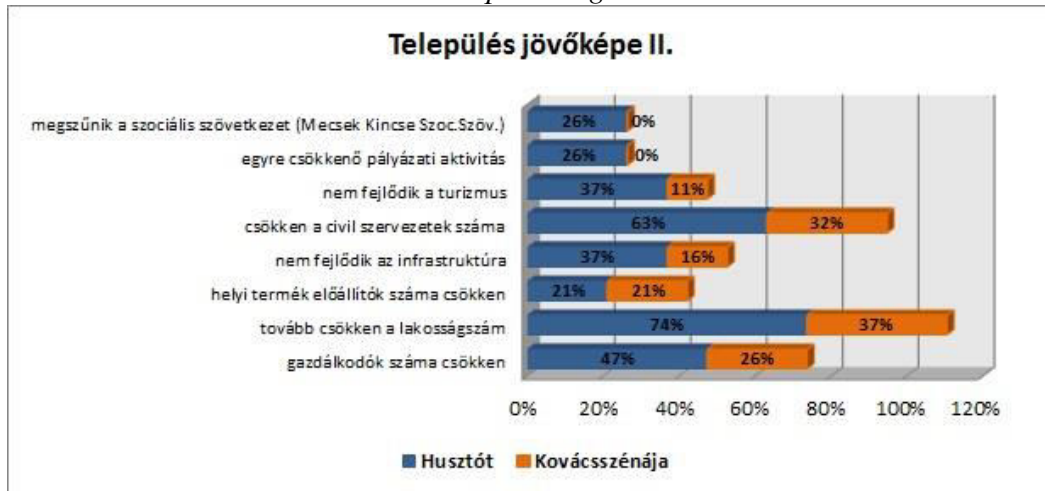
3. ábra: Jövőkép I.- pozitív állítások

Szerk.: Bencze Sz. - Kurilla A.,2015.

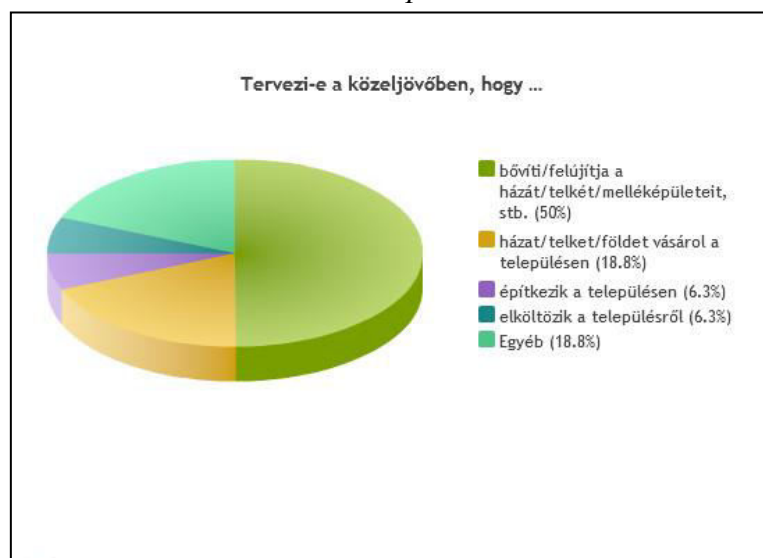
5. ábra: Jövőkép II.- negatív állítások

Szerk.: Bencze Sz. - Kurilla A.,2015.

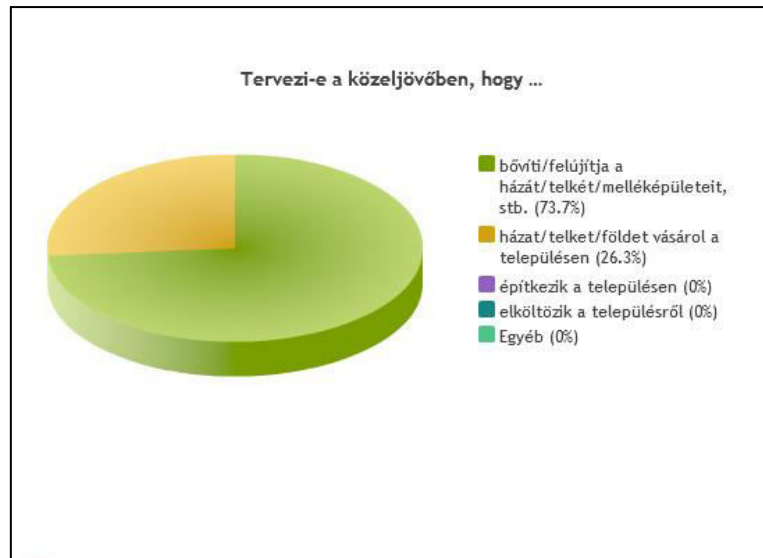
Emellett vizsgáltuk a két településen élők önerőből történő ingatlanfejlesztésre vonatkozó terveit is. Kovácsszénáján a válaszadók 74%-a, míg Husztóton 50%-a tervezi a közeljövőben valamilyen jellegű ingatlanbővítést, felújítást. Ház, telek, illetve egyéb ingatlanvásárlásnál is hasonló tendenciát láthatunk; Kovácsszénáján magasabb (26%) a hajlandóság, mint Husztóton (19%). Ugyanakkor az eredmények alapján elgondolkodtató tény, hogy a Kovácsszénáján megkérdezettek közül egyetlen lakosban sem merült fel az elköltözés lehetősége, ezzel szemben a településről való elvándorlást a megkérdezett husztóti lakosok közül valamivel több mint 6% tervezi (6-7. ábra).

6. ábra: Jövőkép III. Husztót

Szerk.: Bencze Sz. - Kurilla A.,2015.

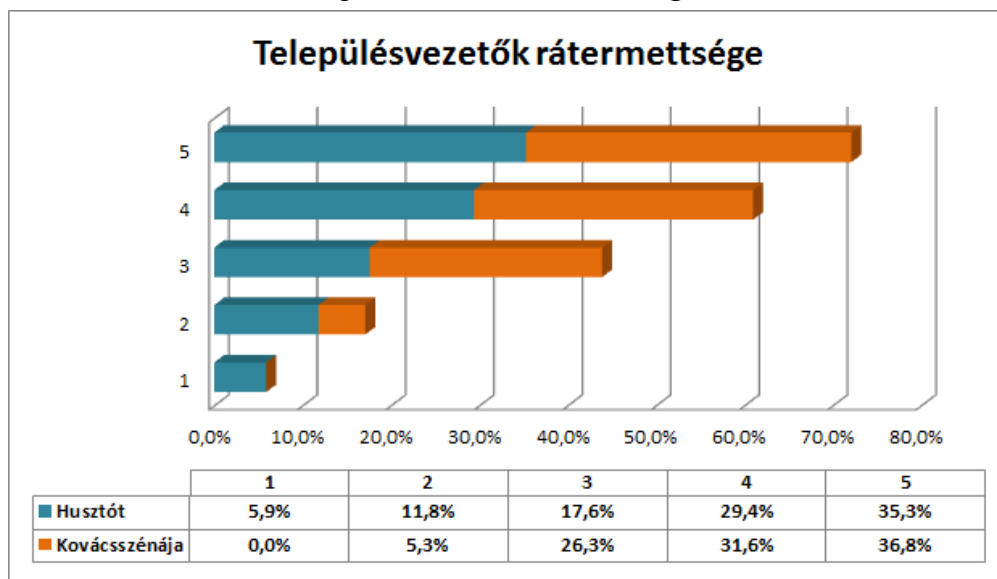
7. ábra: Jövőkép IV. Kovácsszénája

Szerk.: Bencze Sz. - Kurilla A., 2015.

Végül Valente korábban már említett kapcsolati diffúziós hálózatok modelljét továbbgondolva a polgármesterek rátermettségét is vizsgáltuk; eszerint a válaszadóknak egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett osztályozniuk az adott település első emberének funkcionális alkalmasságát. Husztóton a válaszadók 35,3%-a, Kovácsszénáján a megkérdezettek 36,8%-a, azaz a megkérdezettek legnagyobb halmaza ötösré értékelte a településvezető rátermettségét. Négyes osztályzatot is hasonló arányban adtak mind a husztóti (29,4%), mind a kovácsszénájai válaszadók (31,6%). Hármass osztályzatnál már eltérés mutatkozik a két település válaszadói között. Kovácsszénáján a megkérdezettek 26,3%-a értékelte közepesre a polgármester vezetői attitűdjét, míg Husztóton ez az arány jóval alacsonyabb (17,6%). Összességében a megkérdezettek többsége mind a két település esetében elégedett a polgármesteri pozíciót betöltő személy kvalitásaival. Ugyanakkor érdemes megemlítenünk azt a tényt is, hogy a husztóti válaszadók közül többen is értékelték csupán elégségesre (11,8%), illetve elégtelenre (5,9%) településvezetőjük alkalmasságát, míg kovácsszénáján nem született elégtelen értékelés, elégséges is elenyésző arányban (5,9%). A kapott eredmények alapján elmondható, hogy a falu formális vezetését ellátó személy alkalmasságát - ezáltal a település innovatív fejlődési lehetőségeit, illetve azok gyors kiaknázását – befolyásolja, hogy milyen mértékben tölti be a véleményvezér szerepét is az adott településen (8. ábra).

8. ábra: Településvezetők – attitűdvizsgálat

Szerk.: Bencze Sz. - Kurilla A.,2015.

Következtetések

Vizsgálatunk eredményeit figyelembe véve egyet kell értenünk azzal a megállapítással, hogy „A megújulni képes vidéktereket az innováció, a siker és a fejlődés hármásában kell keresni”(SZÖRÉNYINÉ 2014).

Mindkét településre jellemző volt 2010-ig a hanyatló aprófalvak főbb problémái: elöregedés, elvándorlás, munkanélküliség, szolgáltatások csökkenése, társadalmi-szociális feszültségek megjelenése. Kovácsszénája azonban változtatni tudott ezen. Dinamikus, új polgármesterével és néhány lelkes új betelepülővel egy egyszerű és mások által (beleértve Husztót) is követhető példát valósított meg. Ennek a megoldási lehetőségnek a lényegi elemei a következők:

- Helyi erőforrások, lehetőségek számbavétele
- A helyi értékek, érdekességek, azaz a lokális adottságok feltárása. (Erre talán az egyik legeklebtársabb példa egy masszív, téglá disznóól átalakítása kerékpáros szállássá.)
- Nyitottság a betelepülők iránt, lelkesedésüket kihasználva a helyi közösség fejlesztése a belülről (alulról) építkezés megvalósítása.
- Kreatív ötletek mentén intenzívebb forrásszerzés.
- Aktívabb település marketing, figyelemfelkeltő helyi rendezvények szervezése (angyalkert karácsonyi helyi termék vásár, kerékpárversenyek szervezése, bekapcsolódás a zöldút mozgalomba, stb.)

Mindezek együttes hatásaként a település presztízse jelentős mértékben nőtt, a helyben lakók kötődése erősödött, és a megvalósult vagy most futó projektek (pl.: szociális szövetkezet) révén a helyi gazdaság is kis mértékben erősödött.

Husztót és Kovácsszénája erőforrásai jelentősen meggyengültek azáltal, hogy a településeket körülvevő

földbirtok döntő része nem helyi kézben van. Az önkormányzatok nem rendelkeznek jelentős mértékű saját tulajdonú földterülettel, így számukra nem a mezőgazdaság lehet a kitörési pont. Számukra nem követhető a 100 hektáron gazdálkodó Cserdi vagy a 240 hektáron gazdálkodó Komlóska pozitív példája. A rurális gazdaságfejlesztéshez alternatív utat/utakat kell találni. Ebben valószínűleg a turizmusnak és a magas hozzáadott értékű helyi termék előállításnak lehet meghatározó szerepe.

Kovácsszénája az elmúlt években bizonyította, hogy olyan növekedésre képes vidéki tér, ahol képesek az innováció fogadására a meglévő humán erő kapacitás segítségével. Emellett kisebb léptékű eredményeket is fel tudnak mutatni a helyi szintű gazdaságfejlesztés, illetve a funkcióváltás területén. Husztót esetében még a fejlődés ezen szakasza várat magára.

Összességében elmondható, hogy egy-egy település sikeres fejlődése, és az innováció iránti nyitottsága nem kifejezetten terület specifikus - de nyilvánvalóan ez a tényező sem teljesen elhanyagolható-, hanem sokkal inkább személyfüggő.

Irodalomjegyzék

- BAJMÓCY, P. BALOGH, A. (2002): Aprófalvas településállományunk differenciálódási folyamatai. *Földrajzi értesítő*, (51. évf.) 3-4. füz. pp. 385-405.
- BAKOS, F. (2000): *Idegen szavak és kifejezések kézis�ótára*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 350 p.
- ENYEDI, GY. (1980): *Falvaink sorsa*. Magvető Kiadó, Budapest.
- GÁSPÁR, L. (1998): *Általános innováció elmélet: kísérlet egy új tudományág alapstruktúrájának meghatározására*. Magyar Innovációs Szövetség, Budapest, 180 p.
- G. FEKETE, ÉVA (2001): Innovációk a kistérségi fejlesztésben. *Tér és Társadalom*, (15. évf.) 3-4. pp. 39-53.
- HORVÁTH, E. (2012): Törpefalvak helyzete a mai Magyarországon. *A falu*, (27. évf.) 4. sz. pp. 49-58.
- JÓNÁS-BERKI, M. – AUBERT, A. – MARTON, G. – RAFFAY, Z. (2012): The place and the role of local tourism destination management organizations in the tourism sector of Hungary. *The role of tourism in territorial development V.*, pp. 141-154.
- SZÖRÉNYINÉ KUKORELLI, I. (2014): A vidék fejlődésének motorja: A rurális innováció tulajdonságai és megjelenési formái Magyarországon. *A falu*, (29. évf.) 2. sz. pp. 51-62.
- VARJÚ, V. (2013): Aprófalvak környezeti politikája. *A falu*, (28. évf.) 3. sz. pp. 45-57.
- VALENTE, T. (1995): *Network Models of the Diffusion of Innovations*. New Jersey: Hampton Press

Egyéb források:

- STRENGTHENING SOCIAL INNOVATION IN EUROPE (2012): Journey to effective assessment and metrics. European Union (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/social-innovation/strengthening-social-innovation_en.pdf) (letöltés ideje: 2015.07.10.)
- NEMZETI VÁLASZTÁSI IRODA (2014) Helyi önkormányzati választás, 2014 http://valasztas.hu/hu/onkval2014/990/990_0_index.html (letöltés ideje: 2015.08.17.)